

ПОВЕРНЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Ігор СКРУТЕНЬ,
заслужений журналіст України

Кілька років тому американський часопис «Лайф» провів цікаву та водночас претензійну акцію: за рейтингами значущості тут вишикували умовну сотню безумовно реальних колись землян. Рівно сто представників минулого тисячоліття, які, на думку організаторів, найбільше вплинули на розвиток людської цивілізації.

Що з того вийшло та в якому порядку на рейтинговій шахівниці популярного видання розташувалися мислителі й тирани, поети і духотерпці далекого й не дуже далекого минулого, – факт не так інтригуючий, як повчальний.

Скажу лише, що з дивної сув'язі претендентів – від полум'яного борця з індульгенціями богослова Мартіна Лютера до джазового короля Луї Армстронга – переможцем, чи то пак очільником «списку ста», було названо Томаса Едісона. Того самого «Великого Тома», блискучого американського винахідника й бізнесмена. Автора значних проривів у галузі електротехніки і... глузливих пророцтва щодо глобальної зажерливості людства. Пам'ятаєте? Речі, мовляв, нікчемні матеріальні речі заскочили в сідло і поганяють нами...

Не було тільки, не знайшлося місця в тому, хай умовному, списку імені людини, котра ще задвог до похмурої алегорії «Великого Тома» залишила нам не просто шанс. Залишила код, а може, й справді найунікальніший кодекс самозбереження.

Серед імен і прізвищ цього пророка найвідоміше – Григорій Сковорода.

Не впевнений, не знаю, наскільки в курсі тодішнього рейтингового пасьянсу був **Володимир Якович СТАДНИЧЕНКО**, мій старший і добрий товариш, до певної міри наставник і вже безперечно безкомпромисний патріот. Хоч би там як було, та за будь-якого розкладу вчинив він тоді чи не наймудріше – остаточно засів за рукопис, до якого, без перебільшення, йшов роками.

Результат? Ось він, точніше вона – повновага, зі смаком споряджена, добротно видана-скупана у славнозвісній «Криниці» книга «Садівник щастя». Книга-есе. Книга-дослідження. Книга роздумів, високих, іноді пекучих. І – ледь лукава, точно розрахована рефлексія вже самого підзаголовка – «Сковорода як дзеркало України».

Яка, втім, одразу ж, із перших сторінок постає аж ніяк не «толстовським» аналогом революції. Зовсім навпаки. Сама сутність віддзеркалення української дійсності у спектрі філософії щастя Григорія Сковороди базується на особливій, сказати б, конституанті. На його вистражданому «Я нікому не заздрю, нікого не ненавиджу...».

Тим-то нова книга Володимира Стадніченка – це щось більше за спробу наскрізного прочитання шифру

саме такого щастя. І вже тим більше, що не кожен із нинішніх товстосумів, вилуцившись із стручка непростих самостверджень, здатен нелукаво зачерпнути з криниці Мудреця. З отого «Світ ловив мене, але не спіймав». Річ не в них, точніше не в них самих.

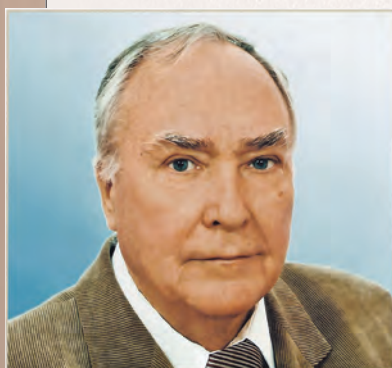
Бо, дослухаючись до жвавого гамору підстрижених «під горшок» бурсаків Могилянки чи розпізнаючи дзвінкоголосу ноту півного капели імператриці Єлизавети Петрівни; простежуючи європейські маршрути за знаннями майбутнього «українського Сократа» чи осягаючи мандрівний шлях «старчика Григорія» до духозорої вічності, – «спійманим» у найкращому сенсі слова виявиться читач.

Бо вже сьогодні, вже на наших очах, стверджує автор книги, постає сквородинівський ренесанс. І йдеться вже не тільки про відкриття минулого Сковороди, його текстів і списків. Мудрець сам відкриває нас, бере справу до своїх рук. Він іде до нас, ми прямуємо назустріч, «... бо розуміємо: без його думки, без його надиху не подолаємо викликів часу... не побудуємо майбутньої цивілізації «*homo etikus*» – людини високоморальної й чистої серцем».

Тугі, насичені слова. Однак «справу до рук» вдумливий і зіркий мандрівник серед людей і для людей бере саме тому, що цивілізаційні зигзаги людства дають дедалі зриміші збої. І якщо свобода, за філософією Сковороди, – то для людини первісно природне право, вище, господне призначення, то інша частина двоєдиної неподільності – щастя. Готовність щодня, схопилини його знаходити, огранювати, відчувати – і знову йти навстріч йому – серцем, сердечною дією.

«Ми народилися для справжнього щастя і мандруємо до нього» – тут і загальнолюдський кодекс Пророка, і дивовижно точний алгоритм самого «мандрування». Без пожадливого натуги чи заздрісних надзусиль до усолодженя «осла нашого» – тілесної оболонки людини.

Відтворюючи іронічний підтекст міркувань філософа, Володимир Стадніченко вдається до цілком доречних аналогій на макрорівні світових держав, зокрема, й щодо так званих економік щастя. Що ж бачимо на прикладі, скажімо, Великої Британії – країні, що належить до «золотого мільярда» людства?

Міжнародний день молоді

Рішення про оголошення 12 серпня Міжнародним днем молоді ухвалила Всесвітня конференція міністрів у справах молоді в Лісабоні 8–12 серпня 1998 року, а 17 грудня 1999-го Генеральна Асамблея ООН підтримала його.

Одним з найважливіших і найактуальніших питань для наших молодих сучасників є їхнє працевлаштування. До слова, юнаки та дівчата становлять одну чверть усієї світової робочої сили. Але половина з них, на жаль, безробітні. Безуспішні пошуки роботи спричинили розчарування у майбутньому. І сьогодні понад 6 мільйонів молодих людей на нашій планеті взагалі відмовилися від спроб працевлаштуватися.

У країнах Європейського Союзу кожна п'ята молода людина шукає роботу. У Північній Африці торік приблизно 27,9% осіб, котрим до тридцяти, були безробітними. На Близькому Сході, за даними МОП (Міжнародна організація праці), цей показник сягнув 26,5%. Навіть у Східній Азії, найбільш економічно динамічному регіоні, рівень безробіття серед молоді в 2,8 рази вищий, ніж серед людей середнього віку.

Через неможливість працевлаштуватися за спеціальністю молоді доводиться погоджуватися на низькооплачувану, некваліфіковану роботу або на неповну зайнятість. Не застосовуючи на практиці набутих навичок, знань, молодь втрачає їх. І якщо найближчим часом на світовому ринку праці не станеться поживлення, значний відсоток тих, кому нині до тридцяти, буде не лише безробітним, а й непрацездатним.

Щоб заохотити бізнес брати на роботу вчорашніх студентів та школярів, МОП пропонує запровадити для нього податкові та інші пільги. «Кризу безробіття серед юнаків і дівчат можна перемогти, але тільки тоді, коли створення робочих місць для них стане одним із ключових пріоритетів економічної політики держав, та коли істотно зростуть інвестиції у приватний сектор», – сказав Хосе Мануель Салазар-Ксирінакс, виконавчий директор сектору зайнятості МОП. Особливо драматичною є ситуація в Греції та Іспанії, де без роботи залишається майже половина молоді.

Не вельми оптимістична ситуація і в Україні. Ще цьогорічної весни Прем'єр-міністр Микола Азаров наводив такі цифри: з 20 млн. працездатних осіб офіційно працюють лише 13 млн., а 5 млн. – нелегально. Серед дівчат і хлопців віком від 15 до 24 років безробітним є кожен п'ятий. Наведений показник удвічі перевищує загальний середній рівень безробіття по країні.

Якщо відкладатимемо розв'язання цієї проблеми в довгу шухляду, матимемо, м'яко кажучи, невтішні наслідки. Ціле покоління молодих людей через брак коштів відмовлятиметься від створення сім'ї, народження дітей... Демографічна криза вже сьогодні аж ніяк не привидом блукає Україною. І найгучніші заклики «Кохайтесь!» справи не зарадять...

Д. С.

Якщо півстоліття тому дуже щасливим вважав себе тут кожен другий британець, то вже в 2005-му кількість таких щасливців упала до 36 відсотків. Це тоді, наголошує автор, коли за вказаний період мешканці острівної держави збільшили свої статки втричі.

Сьогодні матеріальні апетити людства вже значно перевищують біопродуктивність колиски нашої – Землі. Точним виміром катастрофи – часовим, виводомінним чи ресурсним – Скворода-провидець, звісно, не володіє. Зате залишив нам головну відповідь на запитання – «Щастя, де ти живеш?».

Воно – у серці людському. У мудрості та злагоді з навколишнім світом. У пізнанні себе і світу. В гармонії вибору «сродної» праці.

Не випадково саме так, у контексті високих людських вимірів, структурована й сама книга «Садівник щастя». Окремі її розділи-зшитки просто сповнені притишеною приязню-любов'ю до побратимів «по зброї» – Івана Дзюби й Бориса Олійника, Володимира Мостового й Анатолія Андрієвського, на жаль, відсутніх уже в сквородинській шерензі Михайла Сікорського, «нашої Нани» Анастасії Ніженець...

Тут, годилося б, як чинить сам автор книги, і далі «йти за Скворородою». У послідовності, вибудованій, звісно, обома. Максимально проникній, до найменших подробиць в'їдливій, авторській, – майже зримий, «атомізованій» присутності Сквородифілософа, так відгомінного нинішнім болям планети.

«Коли я вперше дізнався про задум Івана Яковича Гришина, професора Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, поєднати духовно-моральне вчення Сквороди із сучасним розвитком незалежної України, то засумнівався: чи взагалі можливо стягнути теоретичною, економічною й духовною скріпою такі віддалені між собою вісімнадцяте й двадцяте перше століття, накласти заспокійливий ритм минулого життя, вимірюваний скрипом чумацького воза, на космічні швидкості нашого часу...».

Так чи майже так, із таких інформаційних імпульсів, а потім і векторно-предметних обрахунків починався грандіозний замисел. Шлях до Великого проекту «Григорій Скворода – 300». І саме зі співдружності людей різних професійно-творчих уподобань постає нова генерація послідовників нашого Перворозуму, на думку Володимира Стадніченка, ще замало поцінованого, належно затребуваного.

Сьогодні вже не просто відтворити в деталях і в якій черговості хвиля задуму професора Гришина та його спільників спонукала представити концепцію Великого проекту на суд міжнародної науково-теоретичної конференції «Україна в контексті євроінтеграції», що працювала на базі Сумського державного університету. Сенс і головна пружина концепції, схваленої тут, – перевести неконтрольований спосіб виробництва в русло сталого розвитку, яке передбачає не лінійне, не нестримне збагачення, а на задоволення потреб людини на рівні, достатньому для повноцінного фізичного й духовного життя, для людського щастя через сквородинську «сродну працю», облагороджену душевним миром.

Звісно, це лише початок. Лише, але і вже вагомий початок різнопланових та різномоментних зусиль багатьох ентузіастів і колективів. Від підписання зобов'язань, по суті, клятви на могилі Сквороди зі Зверненням до колишніх, чинних і майбутніх очільників України, діячів і громад, до української діаспори на всіх континентах – до конкретних рутинних справ. Від спроб «заглянути за горизонт» – до жорстких, поглиблених висновків, до представницьких, дедалі компетентніших форумів (формат «круглого столу» на кафедрі ЮНЕСКО Харківського університету сільського господарства – один з останніх).

Одне слово, не розчулено, а розкрито, з відчуттям не гучної, але відповідальної причетності маємо підстави констатувати: Скворода повертається!

Повертається його ж настановленням «Дерзні быть щасливим», і, як рекомендовано великим проектом «Григорій Скворода – 300», «Ввійти до Верховної Ради з пропозицією внести поняття «щастя» у Конституцію України як одну з найвищих цінностей – мету українського народу».

Повертається готовністю «бути присутнім», надихнути Президента, Верховну Раду, уряд України звернутися до ООН із пропозицією провести в Києві 2022 року, до 300-річчя від дня народження Сквороди, черговий Всесвітній саміт зі сталого розвитку під девізом «Духовність і мораль на XXI століття».

Повертається, зрештою, сутнісно – як це підтверджують герої книги «Садівник щастя».